

4. Лановик Б.Д., Лазарович М.В., Чайковський В.Ф. Економічна історія: Курс лекцій/ За ред. Б. Лановика. – 2-ге вид., перероб. – К.: Вікар, 2000. – 300 с.
5. Леоненко П.М., Юхименко П.І. Економічна історія: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2004. – 499 с.
6. Лортикян Э.Л. История экономических реформ: Мировой опыт второй половины XIX-XX вв. – Харьков: Консум, 1999. – 288 с.
7. Сакс Дж., Пивоварський О. Економіка перехідного періоду: Уроки для України: Пер. з англ. – К.: Основи, 1996. – 345 с.
8. Світова економіка: Підручник/ А.С. Філіпенко, О.І. Рогач, О.І. Шнирков та ін. – К.: Либідь, 2000. – 582 с.
9. **Comparing Welfare Capitalism. Social Policy and Political Economy in Europe, Japan and the USA/** Ed. by B. Ebbinghaus and Ph. Manow. – London: Routledge, 2001. – 284 p.
10. Kowalik T. Wspolczesne systemy ekonomiczne: Powstawanie, ewolucja, kryzys. – Warszawa: Wydawnictwo WSPiZ im. L. Kozminkskiego, 2000. – 355 s.

УДК 658.14/17

*Магістрант О.М. Івашко; доц. Н.Г. Міценко,
канд. екон. наук – Львівська КА*

ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИК ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Розглядається необхідність, проблеми та існуючі методики оцінки фінансового стану підприємства. Аналізуються переваги і недоліки різних методик, що застосовуються у вітчизняній та зарубіжній практиці.

Undergraduate O.M. Ivashko; assist. prof. N.G. Mitsenko – L'viv commercial academy

Some approaches to application of methods of estimation of the financial state of enterprise

A necessity, problems and existent methods of estimation of the financial state of enterprise are considered. Advantages and lacks of different methods which are used in domestic and foreign practice are analysed.

Одним з найвагоміших напрямків вивчення підприємства, особливо, при дослідженні загрози кризи є оцінка його фінансового стану. Важливість діагностики фінансового стану обумовлює широке коло її користувачів: власники, засновники та акціонери, менеджери, інвестори, кредитори.

У літературі трапляється визначення діагностики фінансового стану підприємства як оцінки його платоспроможності та ліквідності. На нашу думку, діагностика фінансового стану – це процес оцінки стану об'єкта, його ліквідності та платоспроможності за допомогою методики експрес-аналізу і поглибленого аналізу, що дасть змогу виявити проблеми фінансового стану підприємства, причини їх виникнення та визначити шляхи їх усунення.

Незважаючи на достатній розвиток теорії і практики оцінки фінансового стану підприємств в Україні не можна вважати, що всі проблеми в цій сфері повністю вирішені. Не розроблено чіткої методики аналізу фінансового стану підприємства. Методичні рекомендації, що надаються різними міністерствами і відомствами, спрямовані на аналіз фінансового стану підприємства у конкретних умовах: при приватизації, санації, банкрутстві, аудиторських перевірках. У вітчизняній економіці, невизначений характер якої

ще буде існувати довгий час, застосування таких методик ускладнюється недостатньою правовою і технологічно-культурною базою економіки.

Засновниками досліджень фінансового стану підприємства вважають представників англо-американської школи (Р. Фоулк, Дж. Кеннон, Р. Сміт, Дж. Хорріган, фахівці фірми Дюпон і т.д.). Серед інших науковців, які приділили увагу цьому напрямку досліджень, слід виділити таких як І.Т. Балабанов, Л.А. Бернстайн, І.О. Бланк, Ю. Брігхем, Л. Гапенські, Т.Р. Карлін, А.П. Ковальов, В.В. Ковальов, Г.В. Савицька, А.Д. Шеремет та ін. Першооснову методологічних підходів до оцінки фінансового стану підприємства закладено ще у 1998 р. Агентством з питань запобігання банкрутства підприємства та ДПА України. Удосконалені варіанти останньої розробки представлено Методичними рекомендаціями з аналізу фінансово-господарського стану підприємства та організацій у 2000-03 рр. [1, с.118].

Процес здійснення оцінки фінансового стану підприємства передбачає використання різних методів, прийомів, концепцій. Важливим методом, за допомогою якого можна оцінити фінансовий стан підприємства, є використання системи фінансових показників та коефіцієнтів. Окремі автори розглядають різні групи фінансових показників. Так, методика, запропонована А.Д. Шереметом та Р.С. Сайфуліним, виділяє показники рентабельності, ефективності управління, ділової активності, ринкової стійкості, ліквідності. Американські вчені Рісон Дж.С. і Р.Н. Ентоні виділяють загальні показники рентабельності, показники використання інвестицій та фінансового стану. В.П. Савчук у підручнику "Управление финансами предприятия" виділяє показники операційного аналізу, аналізу операційних витрат, управління активами, ліквідності, рентабельності, структури капіталу, ринкові показники. В економічній літературі з фінансів та фінансового менеджменту пропонується використовувати близько 50 показників для аналізу поточного стану підприємства. На практиці використовують, як правило, всього 14 показників. Основні з них можуть бути розбиті на такі блоки:

1. Показники оцінки майнового стану (дають змогу визначити виробничий потенціал підприємства).
2. Показники ліквідності і платоспроможності (дають можливість оцінити спроможність своєчасно і у повних обсягах здійснювати розрахунки по короткострокових зобов'язаннях).
3. Показники оцінки ділової активності (оцінюють ефективність використання матеріальних, трудових, фінансових ресурсів).
4. Показники фінансової стійкості (визначають структуру джерел фінансування, які різняться доступністю, ризиковістю, вартістю).
5. Показники прибутковості і рентабельності (висвітлюють загальну ефективність вкладення коштів у дане підприємство) [2, с.3].

Проте, самі по собі ці фінансові коефіцієнти несуть не дуже багато інформації, тому для одержання на їх основі висновків про стан підприємства необхідно зіставити аналітичні показники по окремих підприємствах із деякими нормативними чи середньостатистичними показниками. У світовій практиці широко використовують нормативні значення, визначені на основі чималої багаторічної практики аналізу діяльності підприємства. На жаль,

сьогодні в Україні звернутися до аналогічної практики немає можливості. З іншого боку, використовувати для оцінки в умовах України (умовах нерозвинутого вітчизняного фондового ринку, поширення "тіньового" сектору) набір індикаторних показників, що використовуються за кордоном, неможливо через те, що вони відбивають зовсім інше середовище господарювання. Тому доцільно порівнювати фінансові показники, що характеризують діяльність підприємства, не з нормативними значеннями, а з:

- середніми значеннями аналогічних показників, розрахованими для сукупності підприємств кожної галузі, які виробляють основну частку її продукції;
- середніми значеннями таких показників, визначеними в цілому по всьому обсягу випуску відповідної галузі;
- значеннями показників, рекомендованих у працях українських дослідників, які відповідають вимогам безпечного функціонування;
- показниками діяльності найкращих підприємств тощо.

При такому порівнянні визначається, чи перевершують значення відповідного показника по тому чи іншому підприємству середньоукраїнський рівень, чи вони нижчі за нього; оцінюється попадання значень тих чи інших показників у певні діапазони, які рекомендуються українськими аналітиками.

Деякі вчені розглядають доцільність застосовування інтегральної оцінки фінансового стану підприємства, оскільки у реальному житті досить часто виникають ситуації, коли необхідно виміряти один сукупний (інтегральний) показник. Методика інтегральної оцінки фінансового стану підприємства передбачає розрахунок інтегрального показника (I) на базі узагальнюючих показників за рівнем платоспроможності ($РП_{\text{л}}$), фінансової незалежності (ΦH), якості активів ($ЯА$) підприємства за формулами:

$$I = \sqrt[\beta_1 + \beta_2 + \beta_3]{РП_{\text{л}}^{\beta_1} \cdot \Phi H^{\beta_2} \cdot ЯА^{\beta_3}}; \quad (1)$$

$$I = \frac{\beta_1 \cdot РП_{\text{л}} + \beta_2 \cdot \Phi H + \beta_3 \cdot ЯА}{\beta_1 + \beta_2 + \beta_3}, \quad (2)$$

де $\beta_1, \beta_2, \beta_3$ – коефіцієнти значущості відповідних показників.

При використанні такого підходу кожний із показників, що входить у формулу (1) чи (2) має значення ≤ 1 . Нормативний узагальнюючий показник дорівнюватиме 1, якщо усі коефіцієнти мають критичний рівень чи перевищують його [4]. В іншому випадку він буде нижче 1. Перевагою такого методу є можливість доповнення будь-якої кількості аналітичних напрямків і коефіцієнтів оцінки фінансового стану підприємства в разі потреби в їхньому включенні до інтегрального показника. Водночас цьому методові притаманна "неузгодженість" понять "ліквідність" і "платоспроможність", та, позаяк він базується на розрахунку коефіцієнтів, то відрізняється трудомісткістю і має всі недоліки коефіцієнтного методу.

Одним з найбільш уживаних на практиці є системний метод аналізу фінансової звітності корпорацій Дюпон (The Du Pont System of Analysis), розроблена менеджерами компанії "Дюпон". Метою системи "Дюпон-каскад" є:

- визначити основні співвідношення за даними бухгалтерської звітності;
- отримати уявлення про розвиток компанії в часі (проаналізувавши динаміку коефіцієнтів);

- виділити основні напрямки поглибленого вивчення діяльності компанії.

В основу цієї системи покладено т.зв. рівняння Дюпон, яке показує взаємозв'язок між прибутком на інвестований капітал, оборотністю активів, чистим доходом та лівериджем. Нетто-прибутковість власного капіталу є головним, підсумковим показником, який характеризує діяльність підприємства. Даний показник визначається як співвідношення чистого прибутку до власного капіталу. Максимізація цього показника – основне завдання управління підприємством. Нетто-прибутковість власного капіталу залежить від трьох факторів – загальної прибутковості підприємства, структури капіталу, швидкості обертання наявних фондів. Високе значення даного показника можуть собі дозволити підприємства, в яких налагоджене стабільне надходження грошових коштів в оплату за відвантажену продукцію або у структурі балансу яких велика частка високоліквідних активів.

Досліджені методики аналізу фінансового стану підприємства показують правдиві результати лише в тих конкретних умовах, для яких вони розроблені. Використання таких методик в Україні було б можливим за повної відповідності бухгалтерського обліку, фінансової звітності вимогам міжнародних стандартів, за стабільної діяльності вітчизняних підприємств. Враховуючи неможливість застосування в умовах української економіки значення зарубіжних нормативних показників, пропонується структурований перелік показників, які доцільно використовувати при проведенні порівняльного аналізу.

Література

1. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємства// Фінанси України. – 2005, № 1. – С. 117-129.
2. Конторщикова О. Аналіз фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством// Економіка, Фінанси, Право. – 2002, № 6. – С. 3-5.
3. Федоренко В.І. Оцінка та діагностика фінансового стану підприємства// Економіка та держава. – 2004, № 1. – С. 26-29.
4. Бень Т.Г., Довбня С.Б. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємств// Фінанси України. – 2002, № 6. – С. 53-61.

УДК 65.012.2:658.4

Доц. В.І. Блонська, канд. екон. наук;
магістр А.Є. Ботвінова – Львівська КА

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Розглянуто особливості стратегічного планування та проблеми його розвитку на вітчизняних підприємствах, проведено порівняння різних точок зору на сутність стратегічного планування.

Assist. prof. V.I. Blonska; master's degree A.Ye. Botvinova – L'viv commercial academy

Problems of development of strategic planning on domestic enterprises

The article deals with the peculiarities of strategic planning and the problems of its development on the domestic enterprise; various viewpoints on the essence of strategic planning are compared.